

Στα νομίσματα παρατηρούμε την ύπαρξη πλούσιας θρησκευτικής ζωής της πόλης. Η νύμφη της Αμισού, Ζεϋς, Άρτεμις, Απόλλων, Ηρακλής, Έρωσ, και Παλλάς μέχρι την Αυτοκρατορική περίοδο. Από αυτό το χρονικό σημείο και εξής παρατηρούμε συχνότερα απεικονίσεις Νίκης, Αθηνάς, Διός, Δήμητρας, Ερμής ενώ ιδιαίτερη βαρύτητα στη ζωή της πόλης έπαιζε ο ποταμός Θερμίδων, που σχετίζεται άμεσα με το μύθο των Αμαζόνων.

Το 437 π.Χ όταν και εντάχθηκε στην Αθηναϊκή συμμαχία πήρε το όνομα Πειραιάς και αποικίστηκε από τους Αθηναίους. Ήταν η περίοδος κατά την οποία ο Περικλής εγκατέστησε 600 Αθηναίους κληρούχους, με επικεφαλής τον Αθηνοκλή και 30 πλοία, στην περιοχή της Αμισού και Σινώπης. Ο ίδιος ο Περικλής το 435 π.Χ επιθεώρησε την περιοχή. Το πολίτευμα της αυτήν την περίοδο είναι δημοκρατικό. Κράτησε το όνομα Πειραιάς μέχρι το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου (404 πχ) με την συντριβή του στόλου των Αθηναίων από τους Σπαρτιάτες και μετά ξαναπήρε το αρχαίο όνομα της.

Στην Αμισό καταλήγει ο δρόμος του μεταξιού, караβάνια από Ινδία και Κινά διέσχιζαν την Μέση και την Εγγύς Ανατολή και ανέβαιναν τα δύσβατα μονοπάτια της οροσειράς για να φτάσουν εκεί. Κάνεις στρατός δεν θα διασχίσει ποτέ αυτή την οροσειρά εκτός από τους απελπισμένους Μύριους του Ξενοφώντα , που , αφού διέσχισαν 1.700 χιλιόμετρα σε 5 μήνες ανεβαίνοντας σε υψόμετρο 2.027 μετρά , το 400 π.Χ θα φτάσουν στα ελληνικά παράλια φωνάζοντας θάλαττα θάλαττα.

Το 387 π.Χ με την συνθήκη της Ανταλκίδειας ειρήνης πέρασε στους Πέρσες οι όποιοι καταργούν το δημοκρατικό πολίτευμα. Την απελευθέρωσε το 333 π.Χ ο Μέγας Αλέξανδρος αφού διέλυσε την Περσική αυτοκρατορία και έτσι η Αμισός αποτέλεσε μέρος της αυτοκρατορίας του. Κατά την αλεξανδρινή εποχή οι ελληνικές αποικίες στον πόντο εξακολουθούσαν να ευημερούν . Πολιτικά ήταν ανεξάρτητες και αυτοδιοικούμενες πράγμα που δημιουργούσε τις καλύτερες συνθήκες για την διατήρησή τους.

Μετά τον θάνατο του Μ. Αλέξανδρου και ενώ οι διάδοχοι του μάχονταν για την εξουσία της μεγάλης αυτοκρατορίας που δημιούργησε, ο Πόντος συνέχιζε να ακμάζει υπό την διακυβέρνηση της Μιθριδατικής Δυναστείας. Η Αμισός εντάσσεται στο νέο βασίλειο του Μιθριδάτη του Β΄(250-220 π.Χ) και αργότερα ο φιλέλληνας Μιθριδάτης ΣΤ΄(120-63 π.Χ) την επέλεξε ως βασιλική του έδρα και την αναβάθμισε με λαμπρά οικοδομήματα και ναούς.

*ΝΟΜΙΣΜΑ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ
ΑΠΕΙΚΟΝΙΖΕΤΑΙ Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ, ΜΙΘΡΙΔΑΤΗΣ ΣΤ΄.*

Το 71 π.Χ περνά σε Ρωμαϊκά χεριά. Ο Λούκουλος , διοικητής του ρωμαϊκου στρατου εισβαλει στον Πόντο. Η πολιορκία της πόλης της Αμισού είναι δραματική. Η πόλη αρνείται να παραδοθεί με συνέπεια να δεχθεί μαζική επίθεση από τα ρωμαϊκά στρατεύματα , η όποια κράτησε όλο τον χειμώνα. Τελικά η Αμισός κυριεύτηκε, και η φρουρά της μαζί με τον Καλλίμαχο, διοικητή της, για να διαφύγει την πυρπολούν. Ακολουθούν λεηλασίες και ολοκληρωτική ισοπέδωση της πόλης. Όμως ο Λούκουλος αποκατέστησε εν μέρη τουλάχιστον την καταστροφή της καθώς ένωθε θλίψη και ταπείνωση για την καταστροφή μιας ελληνικής πόλης.

Μετά τα γεγονότα αυτά η πόλη παραχωρήθηκε από τον Πομπήιο στη Βιθυνία το 63 π.Χ. Ο Πομπήιος της έδωσε εκτεταμένα εδάφη. Οι Ρωμαίοι αντιλαμβάνονται την σπουδαιότητα της περιοχής του Πόντου και επιτρέπουν αρχικά την αυτοδιοίκηση με αποτέλεσμα την περαιτέρω ανάπτυξη. Αργότερα οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες αφαιρούν εξουσίες φοβούμενοι την ραγδαία άνοδο των πόλεων του Πόντου.

Το 48 π.Χ. ο Φαρνάκης Β', γιος του Μιθριδάτη, εκμεταλλεύεται τον εμφύλιο πόλεμο μεταξύ Πομπήιου και του Καίσαρα και πολιορκεί και κυριεύει την Αμισό. Οι κάτοικοι , εξαιτίας της ύπαρξης ρωμαϊκής φρουράς στην πόλη τους, δεν είχαν άλλη επιλογή από το να προβάλουν αντίσταση. Η στάση τους αποδείχτηκε ορθή, αφού μετά τη μάχη της Ζήλας (47 π.Χ.) και την ήττα του Φαρνάκη, ο νικητής Καίσαρας απέδωσε στην Αμισό την ελευθερία της. Λίγο αργότερα ο Μάρκος Αντώνιος ανέλαβε τη διοίκηση της Ασίας (39 π.Χ.). Κατά την περίοδο αυτή την πόλη διοικούσαν τύραννοι , με γνωστότερο ,το Στράτωνα, ο οποίος τη μεταχειρίστηκε με βάνουσο τρόπο. Τελικά ο Οκταβιανός, μετά τη νίκη στο Άκτιο (31 π.Χ.), ανακήρυξε εκ νέου την πόλη ελεύθερη και σύμμαχο της Ρώμης.

Στα τέλη του 1^{ου} μ.Χ αιώνα και στις αρχές του 2^{ου} ανθίζει ο χριστιανισμός. Η Αμισός συνεχίζει να είναι ένα από τα μεγαλύτερα εμπορικά λιμάνια της Ανατολής. Τον 12^ο αιώνα την καταλαμβάνουν οι Σελτζούκοι. Αυτή την περίοδο χτίζεται ανατολικά πόλη της Αμισού που ονομάστηκε Σαμψούς. Οι δυο πόλεις που απείχαν μόνο ένα χιλιόμετρο είχαν πολύ καλές σχέσεις και κοινά συμφέροντα.

Το 1204 μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης αποτέλεσε ανεξάρτητη ηγεμονία. Στα τέλη 13^{ου} αιώνα καταλαμβάνεται ξανά από τους Σελτζούκους και το 1393 από τους Οθωμανούς. Σε αυτή την περίοδο όμως η Αμισός γνωρίζει ήδη την παρακμή. Από το 1813-1814 γύρω από την νέα πόλη Σαμψούς δημιουργούνται πολλά ελληνικά χωριά. Η αύξηση των Ελλήνων συντέλεσε στην ανάπτυξη της πόλης και η περιοχή αποκτά και πάλι ένα πολύ σπουδαίο λιμάνι.

Το 1908 αρχίζουν οι διωγμοί των Ελλήνων και των Αρμενίων. Το 1914 από τους 40.000 χιλιάδες κατοίκους οι 20.000 χιλιάδες είναι Έλληνες. Το 1915 οι Τούρκοι λεηλατούν τα ελληνικά χωριά. Οι Έλληνες πηγαίνουν στα βουνά για να γλιτώσουν και σχηματίζουν αντάρτικες ομάδες για να προστατέψουν και τον άμαχο πληθυσμό. Οι Τούρκοι συνεχίζουν να λεηλατούν και να καίνε τα σπίτια στα ελληνικά χωριά. Η γενοκτονία σταμάτησε το 1918 με την υπογραφή ανακωχής της ηττημένης Γερμανίας στον Ά παγκόσμιο πόλεμο και

Ξαναρχίζουν τον Μάιο του 1919 με την αποβίβαση του Μουσταφά Κεμάλ στην Αμισό. Τον Οκτώβριο του 1922 οι Έλληνες της Ανατολής ειδοποιούνται να έρθουν στην Ελλάδα. Μέχρι το 1924 όλοι οι Έλληνες είχαν φύγει από την Αμισό. Κάποιοι έμειναν ως κρυπτοχριστιανοί.

Σήμερα ο χώρος που υπήρχε η αρχαία ρωμαϊκή και βυζαντινή πόλη είναι στρατιωτική βάση και απαγορεύεται η πρόσβαση ενώ τα ερείπια που σώζονται είναι ελάχιστα. Η Σαμψούντα σήμερα είναι ορεινή περιοχή του δυτικού πόντου με πρωτεύουσα της την παραθαλάσσια πόλη της Σαμψούντας η οποία βρίσκεται ανατολικά από την θέση της Αρχαίας Αμισού.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΜΙΣΟΥ-ΣΑΜΨΟ